ECLI:LV:AT:2023:1026.A420242119.13.S
Lieta Nr. A420242119, SKA-175/2023
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2023.gada 26.oktobrī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Līvija Slica, senatori Ermīns Darapoļskis un Indra Meldere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. C/ pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta 2019.gada 4.jūlija lēmuma Nr. 31.4-22.11/3136 atcelšanu, sakarā ar /pers. C/ kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2021.gada 30.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Valsts ieņēmumu dienesta 2019.gada 4.jūlija lēmumu Nr. 31.4-22.11/3136 pieteicējam /pers. C/ uzlikts pienākums samaksāt SIA „Riga Sunset Lounge" (turpmāk – sabiedrība) nokavētos nodokļu maksājumus 74 999,25 *euro*.

[2] Pieteicējs nepiekrita Valsts ieņēmumu dienesta lēmumam un vērsās Administratīvajā rajona tiesā.

[3] Administratīvā apgabaltiesa ar 2021.gada 30.aprīļa spriedumu noraidīja pieteicēja pieteikumu. Apgabaltiesa pievienojās pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai un pamatoja spriedumu ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Saskaņā ar likuma „Par nodokļiem un nodevām" 60.panta pirmo daļu (*redakcijā, kas bija spēkā pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas laikā*) Valsts ieņēmumu dienestam ir tiesības uzsākt procesu par juridiskās personas nokavēto nodokļu maksājumu atlīdzināšanu budžetam no personas, kura ir bijusi šīs juridiskās personas valdes loceklis laikā, kad attiecīgie nokavētie nodokļu maksājumi ir izveidojušies, ja tiek izpildīti visi šajā normā precīzi definētie, specifiskie kritēriji.

Pārbaudot lietā esošos pierādījumus, secināms, ka ir konstatējami visi tiesību normā noteiktie priekšnosacījumi.

[3.2] Pieteicējs uzskata, ka nav izpildījies likuma „Par nodokļiem un nodevām" 60.panta pirmās daļas 3.punktā noteiktais kritērijs, jo atsavināšanas darījumi ir spēkā neesoši saskaņā ar Civillikuma 1405.pantu, tāpēc sabiedrībai ir īpašuma tiesības uz visiem it kā atsavinātajiem aktīviem. Pieteicējs argumentē, ka sabiedrībai aktīvu atsavināšanas darījumos nebija rīcībspējas un ka viņš nav parakstījis darījumu dokumentus. Minētais pieteicēja viedoklis ir vērtējams kritiski, jo tas nav balstīts tiesību normu pareizā interpretācijā.

Pieteicējs kļūdaini uzskata, ka sabiedrībai aktīvu atsavināšanas darījumos nebija rīcībspējas, jo sabiedrībai bija valde, līdz ar to bija arī rīcībspēja. Jautājums par to, vai aktīvu atsavināšanas darījumi ir spēkā esoši, ja darījumu dokumentus nav parakstījuši abi sabiedrības valdes locekļi, attiecas uz sabiedrības pārstāvību, nevis rīcībspēju. Turklāt darījuma atzīšana par spēkā neesošu ir vispārējās jurisdikcijas tiesas kompetencē. Pieteicējs nav iesniedzis vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmumu, ar kuru sabiedrības aktīvu atsavināšanas darījumi būtu atzīti par spēkā neesošiem. Līdz ar to šāds fakts normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā nav nodibināts.

Neatkarīgi no pieteicēja viedokļa par sabiedrības aktīvu atsavināšanas darījumu spēkā esību vai neesību darījumi ir saistoši sabiedrībai un, kamēr tie normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā nav atzīti par spēkā neesošiem, tie ir spēkā esoši attiecībā pret trešajām personām.

[3.3] Atbilstoši likuma „Par nodokļiem un nodevām" 61.panta trešajai daļai, lai atzītu, ka pieteicēja nepiedalīšanās sabiedrības aktīvu atsavināšanas darījumos atbrīvo viņu no pienākuma segt nodokļu maksājumus, būtu jākonstatē, ka pieteicējs nav atbildīgs ne par juridiskās personas nokavēto nodokļu maksājumu izveidošanos, ne arī par juridiskās personas aktīvu atsavināšanu. Tomēr izskatāmajā gadījumā nav konstatējams neviens no minētajiem apstākļiem. Pieteicēja sniegtie paskaidrojumi neapstiprinās ar pierādījumiem lietā.

Nav būtiskas nozīmes pieteicēja apsvērumiem, ka viņš nav piedalījies sabiedrības aktīvu atsavināšanā. Darījumu veikšanas brīdī pieteicējs bija sabiedrības valdes loceklis, un kā sabiedrības valdes loceklis pieteicējs bija atbildīgs par sabiedrības aktīvu saglabāšanu, lai būtu iespējams apmierināt kreditoru prasījumus. Arī tādā gadījumā, ja pieteicējs nepiedalījās sabiedrības aktīvu pārdošanas darījumos, viņam kā sabiedrības valdes loceklim saglabājas pienākums atbildēt par kreditoriem nodarītajiem zaudējumiem (šajā gadījumā – par valstij nodarītajiem zaudējumiem). Pieteicējs nav darījis visu nepieciešamo, lai saglabātu sabiedrības aktīvus.

[3.4] Ievērojot likuma „Par nodokļiem un nodevām" 60.panta otro daļu, Civillikuma 1672. un 1682.pantu, pieteicējs ir solidāri atbildīgs par trešajām personām nodarītajiem zaudējumiem, un nav izšķirošas nozīmes pieteicēja apgalvojumiem, ka otra valdes locekle ir vienpersoniski atsavinājusi sabiedrības aktīvus un ka darījumu dokumentos viņa paraksts ir viltots. Kā jau iepriekš tika norādīts, pieteicējs nav aktīvi rīkojies, lai novērstu sabiedrības aktīvu atsavināšanu, kā arī nav cēlis prasību par minēto darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem.

Nav pamatota pieteicēja atsaukšanās uz to, ka citas personas (sabiedrības otrs valdes loceklis, grāmatvede) rīkojušās bez viņa ziņas, jo arī tādā gadījumā pieteicējam bija pienākums rīkoties atbilstoši komerciālās attiecības regulējošajiem principiem, komerciālajai praksei un valdošajiem priekšstatiem par komercsabiedrības labu pārvaldīšanu. Savukārt nepamatotas bezdarbības gadījumā pieteicējam jāuzņemas atbildība par sekām, kas ir iestājušās tādēļ, ka viņš nav atbilstīgi rīkojies.

[3.5] Pieteicējs argumentē, ka likuma „Par nodokļiem un nodevām" 60.panta otrā daļa neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 105.pantam, jo šajā gadījumā viņam tiek uzlikts pienākums segt sabiedrības nodokļu parādus, neraugoties uz to, ka viņš nepiedalījās sabiedrības aktīvu atsavināšanas darījumos.

Minēto pieteicēja argumentu apgabaltiesa vērtē kritiski, jo normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā nav pierādīts neviens no apstākļiem, uz kuriem norāda pieteicējs. Turklāt Satversmes tiesa jau ir secinājusi, ka likuma „Par nodokļiem un nodevām" 60., 61. un 62.pants atbilst Satversmes 105.panta pirmajiem trim teikumiem.

[4] Pieteicējs iesniedza kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu. Kasācijas sūdzībā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[4.1] Apgabaltiesa ir nepareizi interpretējusi un piemērojusi Komerclikuma 233.pantu. Tiesa ir piemērojusi panta pirmo teikumu, bet nav ņēmusi vērā panta otro teikumu, kurš nosaka izņēmumu. Pieteicējam un otrai valdes loceklei pārstāvības tiesības ir ierobežotas statūtos, un šis ierobežojums ir reģistrēts publiski pieejamā komercreģistrā. Sabiedrība nav atsavinājusi sev piederošos aktīvus ieinteresētajai personai, jo sabiedrībai bija statūtos noteikts pārstāvības tiesību ierobežojums, kas ir saistošs visām trešajām personām.

[4.2] Apgabaltiesa nav pareizi interpretējusi un piemērojusi Civillikuma 1405.pantu. Pareizi piemērojot Civillikuma normas, kuras regulē darījuma spēkā neesamību, tiesai bija jānonāk pie secinājuma, ka atsavinājuma darījumi ir spēkā neesoši no to noslēgšanas brīža, ja juridiskas personas vārdā šos darījumus ir slēgušas personas, pārkāpjot pārstāvības robežas.

Sabiedrības rīcībspēja nav bijusi visos atsavināšanas darījumos ar sabiedrības otrās valdes locekles /pers. B/ tēvu, jo visus šos darījumus nav noslēguši abi sabiedrības likumiskie pārstāvji, bet gan tikai viens. Līdz ar to nav ievēroti pārstāvības tiesību ierobežojumi.

Tā kā tiesa ir nepareizi piemērojusi Komerclikuma 223.pantu un Civillikuma 1405.pantu, tad tiesa ir lietā piemērojusi materiālo tiesību normu, kuru nevajadzēja piemērot, proti, likuma „Par nodokļiem un nodevām" 60.panta pirmo daļu, jo nav izpildījies viens no normā noteiktajiem kritērijiem.

[4.3] Apgabaltiesa lietas izskatīšanā nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 107.panta ceturtajā daļā ietverto objektīvās izmeklēšanas principu.

Tiesa ir nepamatoti noraidījusi pieteicēja lūgumus par liecinieku pratināšanu, dokumentu izprasīšanu, ekspertīzes veikšanu un tiesvedības apturēšanu. Tiesai bija jāpārliecinās, vai vispār ir notikuši likuma „Par nodokļiem un nodevām" 60.panta pirmās daļas 3.punktā norādītie atsavināšanas darījumi. Pieteicējs no savas puses lietā ir iesniedzis visus viņam pieejamos pierādījumus un informāciju, kas apliecina, ka atsavināšanas darījumi nav notikuši. Ja tiesa nav uzskatījusi par pietiekošiem pieteicēja iesniegtos pierādījumus, tiesai bija pašai jāiegūst papildu informācija un dokumenti, kas apliecina atsavināšanas darījumu spēkā neesamību.

Tiesa lietu faktiski izskatījusi tikai uz Valsts ieņēmumu dienesta sniegtās informācijas un dokumentu pamata, tādējādi pārkāpjot objektīvās izmeklēšanas principu.

[4.4] Apgabaltiesai bija jāpiemēro Administratīvā procesa likuma 104.panta otrā daļa un jāvēršas Satversmes tiesā, jo likuma „Par nodokļiem un nodevām" 60.panta otrajā daļā ietvertā normā varētu neatbilst Satversmes 105.pantam.

[5] Valsts ieņēmumu dienests paskaidrojumā par kasācijas sūdzību norādīja, ka tā nav pamatota.

Motīvu daļa

[6] Lietā ir strīds par to, vai ir izpildījies likuma „Par nodokļiem un nodevām" 60.panta pirmās daļas 3.punktā minētais priekšnoteikums, proti, vai pēc nokavēto nodokļu maksājumu izveidošanās juridiskā persona ir atsavinājusi aktīvus tādai personai, kura attiecībā pret valdes locekli atbilst ieinteresētās personas jēdzienam Maksātnespējas likuma izpratnē.

[7] No pieteicēja kasācijas sūdzības argumentiem kopumā secināms, ka pieteicējs uzskata, ka nav izpildījies likuma „Par nodokļiem un nodevām" 60.panta pirmās daļas 3.punkta priekšnoteikums, jo sabiedrības noslēgtie darījumi par aktīvu atsavināšanu ir spēkā neesoši. Pieteicējs norādījis, ka apgabaltiesa nav pareizi interpretējusi un piemērojusi Komerclikuma 223.pantu (pieteicējs citē minētā panta trešo daļu: *Valdes pārstāvības tiesības attiecībā uz trešajām personām nevar ierobežot. Statūtos noteiktās valdes locekļu tiesības pārstāvēt sabiedrību kopīgi vai atsevišķi nav uzskatāmas par valdes pārstāvības tiesību ierobežojumu šā panta izpratnē*) un Civillikuma 1405.pantu (*Lai darījumam būtu tiesīgs spēks, ir vajadzīgs, lai tā dalībniekiem būtu tiesībspēja un rīcībspēja šā darījuma taisīšanai; pretējā gadījumā darījums nav spēkā*), jo nav nonākusi pie secinājuma, ka darījumi par aktīvu atsavināšanu ir spēkā neesoši, par ko liecinot tas, ka sabiedrībai darījumu slēgšanas laikā nav bijusi rīcībspēja, proti, šie darījumi sabiedrības vārdā ir noslēgti, pārkāpjot pārstāvības robežas.

Minētie argumenti nav pamatoti.

Apgabaltiesa spriedumā pareizi norādījusi, ka rīcībspēja ir personas spēja iegūt un īstenot tiesības, uzņemties un izpildīt pienākumus (piemēram, slēgt līgumus, nodarboties ar saimniecisko darbību, rīkoties ar mantu un tamlīdzīgi). Juridiskā persona rīcībspēju iegūst ar tās reģistrēšanu attiecīgajā publiskajā reģistrā. Sabiedrība ar ierobežotu atbildību kā juridiska persona savu rīcībspēju īsteno caur fiziskām personām, kas to pārstāv, proti, atbilstoši Komerclikuma 221.pantam sabiedrības izpildinstitūcija ir valde, un tās sastāvu veido fiziskas personas – valdes locekļi, kuriem ir sabiedrības pārstāvības tiesības (Komerclikuma 223.pants). Sabiedrības valde īsteno divas funkcijas: sabiedrības vadību un pārstāvību. Sabiedrības vadība ir uz sabiedrības darbības nodrošināšanu vērsto pasākumu realizācija sabiedrības iekšienē, proti, sabiedrības saimnieciskā un organizatoriskā vadīšana, kas vērsta uz sabiedrības mērķu sasniegšanu (*Strupišs A. Tiesas spriedumu komentāri: par valdes locekli kā darbinieku. Jurista Vārds, 2012.gada 28.februāris, Nr.9 (708), 16.lpp.*). Savukārt sabiedrības pārstāvība ir sabiedrības reprezentēšana ārpusē, proti, visas lietas, kurās sabiedrība stājas attiecībās ar trešo personu, attiecas uz pārstāvību (*Lielkalne B. Valdes locekļu nodarbinātības problemātiskie aspekti. Jurista Vārds, 2012.gada 28.februāris, Nr.9 (708), 5.lpp.*).

Apgabaltiesa pamatoti secinājusi, ka pieteicējs kļūdaini uzskata, ka sabiedrībai aktīvu atsavināšanas darījumu slēgšanas laikā nebija rīcībspējas, jo sabiedrībai bija rīcībspēja un valde, kas to varēja pārstāvēt. Jautājums par to, vai aktīvu atsavināšanas darījumi ir spēkā esoši, ja darījumu dokumentus nav parakstījuši sabiedrības abi valdes locekļi, attiecas uz sabiedrības pārstāvību. Turklāt darījuma atzīšana par spēkā neesošu ir vispārējās jurisdikcijas tiesas kompetencē. Līdz ar to apgabaltiesa pareizi norādījusi, ka aktīvu atsavināšanas darījumi ir saistoši sabiedrībai, kamēr tie normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā nav atzīti par spēkā neesošiem vai atcelti, savukārt šādus pierādījumus pieteicējs nav iesniedzis.

[8] Pieteicējs arī izteicis argumentu, ka apgabaltiesa nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 107.panta ceturtajā daļā ietverto objektīvās izmeklēšanas principu, jo noraidījusi pieteicēja lūgumus: par liecinieku izsaukšanu, kas varētu liecināt, ka pieteicējs nav piedalījies sabiedrības aktīvu atsavināšanas darījumos un ka atskaites Valsts ieņēmumu dienestā ir iesniegusi grāmatvede, nesaskaņojot ar pieteicēju; par dokumentu izprasīšanu; par ekspertīzes noteikšanu par pieteicēja parakstu uz 2018.gada 20.jūnija vienošanās; par tiesvedības apturēšanu lietā, līdz tiek pabeigts kriminālprocess par paraksta viltošanu.

Senāts konstatē, ka ar kasācijas sūdzībā norādītajiem pierādījumiem pieteicējs vēlas pierādīt, ka viņš nav piedalījies sabiedrības aktīvu atsavināšanas darījumos. Kā jau tika norādīts iepriekšējā punktā, jautājums par sabiedrības aktīvu atsavināšanas darījumu spēkā esību nav administratīvo tiesu kompetencē. Līdz ar to apgabaltiesa nav pārkāpusi objektīvās izmeklēšanas principu, neskaidrojot un nevērtējot apstākļus, kas varētu būt par pamatu darījumu apstrīdēšanai un atzīšanai par spēkā neesošiem.

Savukārt jautājumu par atskaišu iesniegšanu Valsts ieņēmumu dienestā apgabaltiesa ir vērtējusi. Senāts kā kasācijas instances tiesa lemj par tiesību jautājumiem, bet lietas faktiskos apstākļus nepārvērtē un pierādījumus nepārbauda.

[9] Nav pamatots pieteicēja arguments, ka apgabaltiesa nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 104.panta otro daļu, jo nav vērsusies Satversmes tiesā. Apgabaltiesa pamatoti norādīja, ka Satversmes tiesa 2016.gada 15.novembra spriedumā lietā Nr. 2015-25-01 ir jau vērtējusi un atzinusi, ka citastarp likuma „Par nodokļiem un nodevām" 60.pants atbilst Satversmes 105.panta pirmajiem trim teikumiem.

[10] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka nav pamata apgabaltiesas sprieduma atcelšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta pirmās daļas 1.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2021.gada 30.aprīļa spriedumu, bet /pers. C/ kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

L. Slica E. Darapoļskis I. Meldere